

Pál Sándor Attila

AZ ÚR

A világ legkisebb embere vagyok. Foglalkozásom kőműves. Nem lettem űrhajós, és nem vagyok milliárdos űrturista, mégis feljutottam egy űrhajóra, kijátszva minden biztonsági intézkedést és védelmi szabályt. Egy sötét lyukban kuporogtam a szemem behunyva, amíg meg nem éreztem a súlytalanságot. Ezt követően kiúsztam rejtekhelyemről, és árnyként követtem az asztronautákat. Figyeltem őket evés, vécézés, sakkozás közben, mögöttük voltam, amikor a Földről hívták őket. Az első űrsétára öt nap után került sor. Miután kinyílt a zsilip, több dolgot is láttam. Egy: sokkal több csillag van, mint gondoltam. Kettő: ahogy a Nap megcsillan az űvegen. Három: ahogy az egyik űrhajós behajlítja az ujját. Ekkor előléptem, és a két szkafander között kilebegtem az űrbe.

Híd, 2013/12.

Magyari Andrea

GÓLYAKALIFÁK

– De hát hogy írhattad, hogy Táborny Elemér gólyává változott? – Virág értetlenkedve meredt az irodalom röpdolgozatomra, amire megint egyest kaptam.

– A diafilmen úgy volt.

– A diafilmen Táborny Elemér úgy hal meg, hogy gólyává változik? Mi ez a hülyeség?

A diafilmen nem szerepelt semmilyen Táborny Elemér. A gólyakalifát kellett olvasnunk, Babitstól. Nem bírtam elolvasni a kötelező olvasmányokat, ahogy kinyitottam a könyvet, úgy éreztem, soha nem érek a végére, nem értettem, mit olvasok, ugráltak a betűk a szemem előtt. Megpróbáltam oldalanként jegyzetelni, de akkor a kezem kapott görcsöt, amit egyébként nem értettem. Az Egri csillagoknak annak idején a feléig jutottam, a Kőszívűt, a Légyjót már meg sem próbáltam. És egy könyvet sem, amióta gimnáziumba jártunk.

A diavetítés a Légyjóval kezdődött. Akkor fedeztem fel, hogy a könyvtárban van egy csomó diafilm. Nina, a nagynéném volt a könyvtáros, bemehettem és elhoztattam akármit. Nyilas Misi lutrit vett egy vak öregembernek, valami lett a lutrival, homályos volt az egész történet, mintha csak minden második részt láttam volna egy sorozatból. Misi vett viszont egy adag fehér papírt is, és valami bőrkötést, ebből csináltatott könyvet magának. Ez izgatott, a könyvkötés, a köteg fehér papír bekötve. A dolgozatból erre tudtam válaszolni, és arra, hogy elhagyta a lutrit. Az lottó, magyarázta Virág a szünetben. Így, a vetítéssel végül elboldogultam. Télen amúgy is sötét volt, mire nekikezdtem, tavasszal már le kellett eresztetni a redőnyt, hogy ne süssön be a nap. Az ágyam és az íróasztalom közt volt egy üres falrész, úgy állítottam a diavetítőt, hogy oda világítson. A kötelező olvasmányok nem nyomoztak többé, nem rettegettem attól, hogy napokat kell mozdulatlanságban töltenem, szemem előtt a táncoló betűkkel. Így aztán nyugodtan írhattam a naplóimat a délutáni tanulás, olvasás idején, helyett is, nagy, olvashatatlan betűkkel, mintha attól félnék, kitudódik valami rólam. Nagyrészt rajzok voltak persze, négyszínű golyóstollal, programok, hogy például korcsolyázni mentünk, és kik voltak ott, a bányató, az iskola, a képek mellett odanyilazott magyarázatok, értelmezhetetlen

képregény az életemből. A füzeteket ma is őrzöm, *mindenről pontos jegyzeteim vannak*, az egyetlen kulcsos fiókban tartom őket, tizenkét-tizenhárom darab műbörkötéses, ócska határidőnapló, amelyet én magam ragasztottam be festmények újságból kivágott reprimóival, hogy szépek legyenek, fedtem be kínosan pontosan egymás mellé ragasztott cellux-csíkokkal, a fényesség miatt. Csúszósra, így mondtuk.

– Miért Gólyakalifa a mű címe – silabizálta tovább Virág a dolgotomra hajolva a kérdéseket. Az elkoszolódott felső lámpák alig adtak valami fényt, a fejünk felett lévő ráadásul nem is égett. A busz hangos pöfögéssel indult a téli alkonyatba. Fűtés csak a lábunknál volt érezhető, ott viszont szinte leolvasztotta rólunk a csizmát, felül fázunk. – Mert egy kalifáról szól? – Virág hangosan elröhögte magát a válaszon. – Mi a fene volt abban a diafilmben?

– Egy kalifa átváltozott gólyává, mert nem volt szabad nevetnie, de nevetett, és elfelejtette a jelszót, végül kihallgatta az ellenségét, és megtudta újra a jelszót, és visszaváltozott. Valami ilyesmi, keleti történet. Éjfél után vetítettem le, nagyon álmos voltam már. A lényeg azért elolvastam. Erre Mohainé azt kérdezte, hogyan halt meg valamilyen Elemér! Fogalmam se volt, miről van szó.

– Az egyik életében gazdag kalifa, a másikban szegény gólya... – olvasta tovább Virág, aki most már fuldokolva röhögött. – Ezt milyen kérdésre válaszoltad?

– Várjál csak! – hajoltam a sárgás írólap fölé. – Ez a négyes kérdés. „Milyen világban játszódik Elemér egyik, és milyenben a másik élete?”

– De miért... – Virág képtelen volt befejezni a mondatot, annyira nevetett. – Miért *szegény* gólya?... Jaj, fáj a hasam...

– Mert nem akar békát enni, és éheznek. Azt hiszem, félig megmarad embernek, és undorodik a békától. Vagyis csak a teste lesz gólya, de a lelke kalifa, és beszélni is tud a barátjával, aki szintén gólya lett, de közben embernyelven is értenek. Zavaros az egész, nem nagyon értettem.

Hazáig aztán kiderült, hogy nem a Babits-féle, hanem az eredeti gólyakalifa-történetet vetítettem le magamnak, ami Virág szerint az Ezeregyéjszakából való. Vagyis megint jól megszívattam magam. Persze figyelniem kellett volna az órán, de semmi nem maradt meg azon kívül, hogy olvassuk el a Gólyakalifát, mert dolgozat lesz belőle.

Hazaérvén kinyitottam az Ezeregyéjszakát, kikerestem belőle a Gólyakalifát, tényleg megvolt. Sokáig nézegettem a cirádás illusztrációt, ami egy hatalmas gólyát ábrázolt, gyomrában ijedten kuporgott a pici kalifa. Mint valami elfuserált Jónás-történet. Nem értettem, vi-

szont felkavart, amit Táborny Elemérről mesélt Virág hazafelé. A busz-megállóból egyenesen hozzájuk mentem, ideadta a Babits-regényt, vékony kis könyv volt, olcsókönyvtár-sorozat, papírkötés. Be voltak jelölve részek grafittal, amiket Virág fontosnak tartott, ezektől viszont nehéz volt elvonatkoztatni, a végén, amikor elfogyott a türelmem, már csak a ceruzás részekben állt meg a szemem.

Most, hogy nem egy osztályba jártunk már, csak egy iskolába, sokszor nem egyeztek a kötelezők, az ajánlott olvasmányok, ezt azonban éppen nekik is el kellett olvasni. Virág egyébként is folyton olvasott, mást se csinált. Éjjelente nem tudott aludni, olvasott. Az órákon is olvasott, mégis jó tanuló volt, pedig ő is gyakran este tíz után kezdett tanulni, de akkor tanult, míg én a napló és mindenféle más könyv föléültem, festészeti albumokat nézegettem, vagy a kedvenc együtteseim képeit rakosgattam. Amúgy Virág is. Ő mégis képes volt tanulni valamennyit esténként, majdnem mindenből ötös volt, bár a legtöbb tárgyat utálta, mint én. Az osztálya meg csupa eminensből állt, legalábbis ő ezekkel barátkozott, és én is jóban voltam ezekkel a lányokkal, szerettek engem, különleges voltam a számukra, mert a művészeti osztályba jártam. Virág nem akart lemaradni, talán ezért is tanulta olyan elszántan az összes tárgyat. Rettegett, hogy nem veszik fel az egyetemre, és ott kell maradnia, a faluban. Ezt mostanában gyakran előhozzuk, az ottmaradást. Most lett világos, hogy én nem is gondoltam rá annyit, mint Virág. Ő úgy érezte, rajta múlik, neki kell erőlködni, ha nem sikerül, ő tehet róla, és rettegett, hogy napközis állást kell majd vállalnia a szomszéd faluban, mint Tasnádi Krisztinek, aki felettünk járt két osztállyal, versenyeket nyert, mégsem vették fel a pesti egyetemre. Minden reggel ott állt a szemben lévő megállóban, várta az ellenkező irányba tartó buszt. Halálbusz, Virág így nevezte, ami kelet felé visz, még távolabb attól, ahol élni lehet. Tasnádi Kriszti felszállt előttünk öt perccel a 6.45-ös ajnádi buszra, és a gyönyörű ruháiban leült a műbőr ülésre, ellenkező irányba. Szőke Kleopátra-frizurát hordott, vastag, egyenes szálú haja tökéletesen keretezte törékeny arcát, nagy, kék szemét. Nem értettem, ha egyszer napközis tanár, miért kell korán mennie, Virág szerint nem is az, lehet, hogy egy boltban dolgozik, csak a szülei nem merik megmondani. Ettől még titkosabb volt az egész.

Sonntagskind, eddig még eljutottam a könyvben, erről jutott eszembe, vajon milyen napon születtem. Anya nem emlékezett, várnom kellett néhány napot, mire Virággal bejutottunk a megyei könyvtárba, és ki-

kerestünk egy öröknaptárt. Vasárnap születtem, Virág szombaton. Amúgy nem bírtam végigolvasni a regényt, az eleje még érdekes volt, de Elemér túl hosszasan beszélt. Balázs nemrég hozta be a könyvet, már napok óta eszemben járt a történet, kértem, hogy menjen el Ninához. A könyvtári cédulán látom, hogy ezt a példányt senki nem kölcsönözte még ki rajtam kívül, Nina talán fontosnak tartotta, hogy kikeressen egy ilyen példányt, pedig a beadott könyveket amúgy is fertőtlenítik. Az üvegfalon túlra nem juthat be kórokozó. És most volt is türelmem végigolvasni.

Virág sántítva ért ide, a jobb sarka vérzett. Volt nála leukoplaszt, itt, a folyosón ragasztotta le a sebet, amit a cipő dörzsölt a sarkán, ahogy levette a cipőt, a belsején rózsaszín folt látszott. Ádám nem jött vele, pedig úgy volt, mindketten beugranak. Virág elkínzottnak látszott, mint aki nem is az esküvőjéről jön, furcsa volt, hogy most már máshogy hívják. Nem tudott sokáig maradni, most már biztosan táncolnak, lassan kihozzák a menyasszonyi tortát. Virág utálja a tortát, de hát a vendégek mit szólnának, ha nem lenne, mindegy már, mondta valamelyik nap, végül is nem én fizetem, hogy szóljak bele. Másképp kellett volna, mindent másképp kellett volna, de hát most már ez van, lesz torta, és kész.

– Én csak attól félek, hogy valami közönséges nevű férjem lesz. És akkor mondjuk Nagyné leszek.

– Nagyné?

– Az. Vagy Kisné, érted. Nem lesz többet nevem. Akkor legalább legyen valami különleges, ha már meg kell változtatni.

Gyerekként természetesnek vettük, hogy a nevünket egyszer fel kell majd áldozni, ugyanakkor féltünk is tőle. Nem úgy hívnak majd, ahogy most. Lehet-e megtanulni egy nevet később? Aztán arra gondoltunk, az anyáink is megtanulták. Akkor rászoktunk, hogy a lánykori nevén szólítsuk az anyáinkat. Virág ötlete volt, szia, Tabajdi Zsuzsanna, így köszönt Zsuzsa néninek, akkor anyámat én is elkezdtem Varga Rozáliának hívni. Amikor Zsuzsa néni megkérdezte, most ezt miért találtuk ki, Virág azt mondta, azért, mert sajnálunk titeket, hogy átírták a neveteket. Virág félelme az volt, hogy majd ül az orvosi váróban, és szólítják: „Nagyné!” És ő elbambul. Markó tanárnő, az osztályfőnök mondta neki mindig, hogy ne bambuljon el, Virágnak folyton máshol járt az esze. Néha nem vette észre, mi történik körül-

lőtte. Félt, hogy majd szólítják, és ő épp elbambul ott a rendelőben, nem veszi észre. Nem muszáj ám megváltoztatni a nevedet, ha férjhez mész, mondta Zsuzsa néni, nem túl nagy meggyőződéssel.

Képtelen vagyok Gitta szemszögéből tovább írni. Elvetélt kísérlet, egyébként is kilóg a lúdláb, hiszen korábban többször leírtam, hogy Gitta sem beszélni, sem írni nem tudott jól. Beszélt, és írt, persze. De egyre kínosabbnak tűnik azzal játszani, hogy a fentieket Gitta meséli, Gitta írja le, hogy ő az elbeszélő. Ügyetlen ötlet, mint ahogy Táborny Elemér halálát is ügyetlen megoldásnak tartottam Babits részéről: egy lövéssel elintézni két hőst, még ha egy testben is, ennél finomabb hangolásra, cizelláltabb megoldásra lett volna igényem. Egyébiránt azonban *mindenről pontos feljegyzéseim vannak*, ahogy azt Gittával mondtam fentebb, illetve, ahol valójában Táborny Elemért idéztem. Gittának nemcsak hozzám írott levelei, de a naplói is nálam vannak, így nagyon is jól ismerhetem Gitta nézőpontját, illetve úgy tehetek, mint aki jól ismeri. Ekkor azonban nem mondanék igazat, Gitta naplói ugyanis nem tükröznek semmiféle nézőpontot. Tényközlésre hagyatkoznak, ki, hová, mikor jött vagy ment, mit csinált Gitta és kivel, az írásképtől eltekintve letisztult, józan lajstrom, amely, ahogy Gitta maga is megemlíti fent, inkább hasonlít egy olyan képregényhez, amelynek összekeveredtek a kockái, mint szöveghez. Több szempontból is emberfeletti fordítói munkát kellene tehát végezni ahhoz, hogy a gondolatait, érzéseit tolmácsolni tudjam, ilyesmihez pedig sohasem lenne elég bátorságom.

A gólyakalifát egyébként nem Balázs, hanem én vittem be a kórházba, erre Gitta rosszul emlékszik. Épp a fent említett esküvő után, amikor Ádámmal visszajöttem a nászutunkról. És nem tudom, elolvasta-e valaha is, azt sem, miért jutott akkor eszébe, nem kérdeztem.

Gittával minden reggel együtt utaztunk a buszon, és délután együtt jöttünk haza. Sokszor megvárta, ha hamarabb végzett, akkor is. Egyik délután egyedül jöttem ki a kapun, és sétáltam végig a mocskos hóbuckák mentén a főutcán. Gitta talán beteg volt, én szokás szerint a fél négyes buszra szálltam fel, már alkonyodott. A fél négyesen szerettünk utazni, mert akkor jöttek haza a szakközépes fiúk is. Egyik előbb, másik később szállt le, mint mi, valakibe mindig szerelmesek voltunk. Főleg Gitta, pontosabban. Ezt nagyon szépen végigkövethetem a naplókban, Gitta először csak „fiúnak” nevezte, aki megtetszett neki, esetleg „barna hajú fiú”, „copfos fiú”. Nem volt nehéz kideríteni

a fiúk nevét, elég volt jól helyet választani, és csöndben kifelé nézni az ablakon, ahogy egymás mellett ültünk, mintha senkire és semmire nem figyelnénk, egymásra sem. Így kihallgathattuk, kit hogyan szólítanak. Ilyenkor a szemünkkel beszélünk, Gitta tekintetében az öröm azt kérdezte, hallottam-e, hogy Lacinak hívják, én meg a szememmel mondtam, hogy igen, és hogy a Laci túl átlagos név, egyáltalán, minden fiúnév túl átlagos volt, Laci, Lacikám, próbálgattam a fejemben, mi lenne, ha Laci lenne a férjem neve. Ennél hamarabb adtunk azonban becenevet a fiúknak, Pierre, Artúr (Rimbaud után), Zorán (néha gitártok volt nála), sőt, Haj. Hajat persze a hajáról neveztük el. Egy évvel korábban még jelentéktelen, vastag szemüveget hordó, pattanásos kamasz volt, nevet sem adtunk neki, nem volt érdemes, úgysem beszélünk róla soha. Aztán a második őszi, iskolakezdekori fekete keretes szemüvege nélkül jelent meg, megnövesztett, sötétbarna, hullámos hajjal, a bőre kitisztult. Ámulva néztük ezt a szinte felfoghatatlan metamorfózist, és azonnal szerelmesek lettünk Hajba, még azzal sem bajlódtunk, hogy rendes nevet találjunk neki, bár Gittáéknál egyik délután nekiálltunk a Világirodalmi Lexikon prag-m-Rizz kötetének – Gittáéknak valami miatt ez az egy volt csak meg –, mert szerettük művészekről elnevezni a szerelmeinket, hátha találunk olyan alkotót, akinek a képe hasonlít Hajhoz, de nem találtunk.

Gitta egyébként viszonylag sokáig kitartott Haj mellett, HAJ, írja Gitta naplója, így kezdődött mindig, csupa nagybetűvel a becenév. Édes HAJ. A következő fázis a PÉTERNEK HÍVJÁK, számlálhatatlan felkiáltójellel. Amint megvan a valódi név, a becenév a naplóból eltűnik, mintha sosem lett volna, pedig egymás közt sohasem tértünk át a valódi nevekre, képzelt férfiak népesítették be a világunkat, képzelt nevekkal, Gittát Haj Péternének is neveztem, jólesett neki.

A Gitta betegségének napján Haj elé ültem le a buszban, amikor elindultunk, előrehajolt a vállamnál, és megkérdezte, hol van az iker-testvérem. Szia, az iker-testvéred most nincs itt?, így kérdezte, egyáltalán nem értettem, miről beszél. Vagy nem vagytok ikrek?, folytatta, látva teljes megzavarodásomat. Döbbenet fordultam vissza a könyvemhez. Nem tudom már, az sújtott le annyira, hogy egy külső szemlélő számára ennyire egyformának tűnhetünk, én és Gitta, akikben, szerintem, semmi hasonlóság nem volt, bár mindketten szőke hajúak és világos szeműek voltunk, orrunkon a fél arcunkat betérítő, kötelezően rózsaszín keretes szemüveggel, vagy az, hogy valaki, aki életünk mindennapjait ilyen intenzíven kitölti, még ha nem is tud róla, ennyire

nem figyel ránk, hogy ilyen képtelenséget képes mondani. Gitta naplója sem említi újra Hajat ettől a naptól, jöttek mások, csupa nagybetűvel, Hajat eltemettük, és megvártuk inkább a három óra ötvenes buszt, hogy ne is kelljen találkozni vele. Gitta egy ideig úgy viselkedett, mintha valamit elkövettem volna ellene, nekem meg az esett rosszul, hogy Hajat az érdekelte, hol van Gitta, nem pedig én. Szóval meg kellett halnia, többféle okból, azt, hogy melyikünk adta le a végzetes lövést, nem firtattuk.

Az esküvőmről nem hiányoltam Gittát, mint ahogy nem hiányoltam különösebben a halála után sem, nem hiányzott, ami azt jelentette, élhető volt az élet nélküle, egyébként sem éltünk már egy városban. Az utolsó hónapok kórházi látogatásai azonban újra egy mederbe terelték az életünket: látogatásaim a kórteremben vagy a steril szobában ugyanúgy megszabták Gitta napirendjét, mint ahogy az ebédidők, a vizitek és sugárkezelések az enyémet. Mire életünk újra így egy térbe került, addigra évek óta éltünk már egy megváltozott életben, amely úgy kezdődött, hogy álltam egy telefonfülkében, a forráságban, az egyetemváros parkjának szélén. Anyám percekkel azelőtt a „mi újság” kérdésre, melyre a jól bevált válasz természetesen részemről és részéről is a „semmi”, vagy kedvesebben „semmi különös” volt, azt válaszolta, képzeld el. Elképzelttem, hogy Gitta az onkológián van, Gitta, a szívós, aki sosem volt beteg, akivel az utcán nem tudtam lépést tartani, ami állandó civakodásunk egyik oka volt, nevezetesen, hogy én lassan járok. Kóvályogtam egész nap, délután Ádámmal és a barátjával meg annak a feleségével strandra mentünk. Feszülten hallgattam a feleség affektálását és folytonos panaszkodását amiatt, hogy hangyabolyban ülünk, kár volt kijönni, mert ő úgysem fürödhet, vagy hogy a fiúk ne iganak több sört. Kibírhatatlan volt a lassan telő délután, ha nem úsztam, hason feküdtem Ádám mellett, és a strand néhány méternyire lévő kiserdejének nyárfáit bámultam, sorban végigmentem rajtuk a szememmel, csak hogy csináljak valamit. Sötétzöld alkony lett, mire felszedtük, és az utolsó úszástól vizesen, borzongva kiráztuk a még meleg pokrócokat. Nem tudtam elképzelni, mit csinálhat most Gitta az onkológián, hogy fekszik, vagy ül, és mi történik vele, mit csinálnak vele. De legfőképp, hogy mi lesz, azaz, hogy meg fog-e halni. Ádám este kovászos uborkákat halászott ki egy üvegből az erkélyen, később cigarettáztunk, és arról beszélgettünk, érdemes-e elmenni a diplomaosztó ünnepségre, vagy elég, ha bemegyünk az oklevelekért az irodába.

Az új helyzetet, ahogy végiggondolom most, megrázóan hamar megszoktuk. Az ember olyan, mint a kutya: bámulatosan gyorsan képes új napirendhez, új helyhez, új helyzethez idomulni, feltéve, hogy ez az újdonság magában hordja az állandóságot, az „ezentúl tehát mindig így lesz” biztonságát. Nem tudhatom biztosan, Gitta hogyan érezte magát ebben az új helyzetben, de nekem hamar természetessé vált az átváltozása, s úgy képzeltem, ő is így van ezzel. Alig múlt el néhány hónap, és nem tudtam már felidézni azt a Gittát, aki nem jár kórházba, húst eszik, és élesen, szinte bántóan kritikus és türelmetlen minden, általa nem értett cselekedettel vagy életformával szemben. Az új világban könnyen feltaláltam magam, és nem emlékeztem a jelszóra, amivel visszatérhetnék a régibe, igaz, nem is kerestem. Az élet éppen elkezdődött, én magam lassan megszabadultam minden kamasz- és fiatalkori testi és lelki nyavalyától, az álmatlanságtól, az állandó mandulagyulladásától, ekcémáktól és allergiáktól, a mérhetetlen szorongástól, hogy nem vagyok elég jó, és nem felelek meg. Az iskolák véget értek, a világ olyan tágra nyílt, amilyenről álmodni csak merhettem. Külföldön éltem a szerelmemmel, nap mint nap egy idegen nyelven beszéltem – euforikus volt az örömöm. Gitta kínjainak csak levélben lehettem tanúja.

Levelei egyébként megleptek. Az írásképet ismertem gyerekkori levelezéseinkből, amikor én heteket töltöttem a nagyanyámnál, vagy valami gyerektáborban, Gitta szorgalmasan, hetente írt nekem levelet, hogy mindenről tudjak. Nem emlékszem, hogy én is írtam volna, pedig biztosan válaszoltam. Tudtam, hogy irtózik az üres helyektől: mint ahogy festményein, így a levélpapíron is minden űrt kitöltött, sőt, első dolga volt, hogy felvázolja, mi hová kerül majd, és csak akkor tudott nyugodtan munkához látni, ha átlátta, hogy nem fenyegeti az a veszély, hogy az űr bárhol is betüremkedik. Élénken emlékszem egy gyerekkori nyárra, amikor képeinket füzetekbe ragasztottuk. Nyaraink sok délutánja telt ezzel, ha együtt voltunk, kivágni, válogatni, ragasztani, én szerettem címeikkel is ellátni a képeket, ebben Gitta is utánogni próbált, neki azonban nem ment jól a címadás: „Párizsi utca”, „Eiffeltorony”, „Párizsi kutya”, „Párizsi emberek”, ilyen képcímeire emlékszem, de ilyet minek adni, mondta ki ő maga végül, amikor úgyis látszik. Irigyelte az enyémetek: „Találkozás”, „Egy régi reggel”, „Szomorúság a Szajna-parton”, én ezeket a címeket szerettem, képtelen voltam viszont egyenesre vágni a képek szélét. Végül ő vágta a képeket, én meg összeírtam neki is néhány címet. Az „Alain Delon délutánja”

különösen tetszett neki, bár a képen semmi nem utalt arra, hogy délután lenne, a fiatal Alain Delon volt rajta a Rocco és fivéreiből. Mindketten imádtuk, a szépsége évekre elbűvölt minket.

A nagy füzet, amiről mondani akartam valamit, Gitta kutyás képeit gyűjtötte egybe. Valami szép vignettát is szerzett hozzá, kiskutya volt azon is, és három vonal, egymás alatt, név, osztály, tantárgy, így gondolták. Butaságnak tűnt azonban egy nem iskolai füzetet, különösen vakációban, így felcímkézni, az osztályokkal meg amúgy is bajban voltunk nyaranta: most valamik voltunk, hogy valamik leszünk? Kutyák, írta fel végül Gitta csupa nagy, nyomtatott betűvel az első vonalra. Az üresen maradt vonalak azonban irritálták. Kutyák, írta a második vonalra is, hajszálpontosan ugyanolyan betűkkel. Most már többször ne írd rá, hogy kutyák, szóltam rá, Gitta azonban nyugtalanul meredt a harmadik üres vonalra, végül ugyanolyan szépen ráírta: mindeféle.

Kutyák, kutyák, mindeféle?, olvastam össze elképedve a szavakat, és ahogy hangzóvá vált ez az abszurd szókapcsolat, Gitta hangosan nevetni kezdett, aztán én is, míg végül fáj a hasunk, és hisztérikusan ismételtgettük a mantrát, amit egyébként felnőtt korunkban is megtartottunk; senki nem értette volna, ha hallja, miért mondom búcsúzásnál Gittának, hogy kutyák, kutyák, mindeféle, és miért válaszolja ő ugyanezt, vagy miért kéri, hogy ekkor vagy akkor, nyolckor vagy tízkor, amikor a sugárkezelést kapja vagy a rettegett gerinccsapolásra megy, gondoljak rá, és mondjam ki azt, hogy kutyák, kutyák, mindeféle, én pedig a világ, világom különféle sarkaiban hangosan vagy némán mormoltam ezt a szerencsét hozó mondókát, a jelszót, amivel két külön terünk, időnk összeköthetővé vált.

A képregények mellett – amelyekben Gitta elsősorban a közös barátainkkal és rokonaival történt dolgokról adott hírt, és amelyek miatt a később hozzám került naplók írásképe annyira ismerősnek tűnt – barátnőm részletesen írt a kezelésekről, és azok hatásairól. Ami új volt az egészben, az, a több bekezdésnyi folyamatos szövegen kívül, Gitta ironiája. Gitta sokszor volt éles, gúnyos, gyakran és szívesen kritizált bárkit, akit nem szívelt, mint ahogy ugyanolyan vehemensen tudott isteníteni másvalakit, aki rokonszenves volt a számára, szélsőségesen, meg nem érdemelten. Az ironia azonban nem volt jellemző rá, ez annyira idegen volt Gittától, hogy amikor először vettem észre épp egy kezelésről írott, illetve, pontosabban, egy kezelés hatásáról írott beszámolójában, először nem is értettem, mi olyan furcsa. Gitta szinte

élveteg részletességgel írta le, hogyan hányt, majd, jobb híján, öklendezett egy fél napon keresztül, hogyan nem tudott pihenni, olvasni, vagy egy rendes mondatot kinyögni, és hogyan hányt bele a papucsába, melybe később kénytelen volt belepenni, mert olyan hasmenés tört rá, hogy azonnal rohannia kellett a vécére, előtte viszont leverte az infúziós palackot, ami összetört, így papucs nélkül nem volt ajánlatos a padlóra lépni. A leírás bámulatos volt, mintha egy clown csetlene-botlana egy eldugott, vidéki cirkusz színpadán. Az igazi csavar azonban ott rejtett, hogy Gitta a végére hagyta, milyen szert is kapott tulajdonképpen: „S mindezt a hányingercsökkenő hatására. Jó, mi?”

Igazából ez volt az a mondat, ami megrémített, ami a Gittában végbe menő változásról bizonyosságot adott. Nem attól kezdtem sírni, hogy Gitta egész nap hány, hanem attól, hogy így ír, hogy ennyire átváltoztatta valami, hogy úgy beszél, ahogy soha nem beszélt. Hogy megszólal egy nyelven, amit én nagyon is jól ismerek, de ő eddig nem beszélt. Mintha eljött volna hirtelen hozzám, abba az országba, ahol akkor éltem, és gond nélkül kezdett volna beszélni azon a nyelven, holott tudtam, sohasem tanulta, írta vagy beszélte. Ez a változás volt ijesztő, nem a testi, azt valahogy észre sem vettem, pedig utólag, a képeket nézve, nagyon is szembeütő. Az sem igaz viszont, hogy ez, amit Gitta íróniájának nevezek, annyira gyakori vagy feltűnő lett volna a leveleiben, hogy ekkora jelentőséget tulajdonítsak most a változásnak. Sokkal valószínűbb, hogy egészen másféle változásoknak akarok a nyomában járni, hogy a Gittával kapcsolatos emlékeimet fel akarom használni arra, hogy ne kelljen „életem gyeplőjét” kieresztenem a kezemből, hogy újra Táborny Elemért idézzem, aki ettől annyira félt. Új helyzetemet szeretném belakni, lehetőleg ugyanolyan gyorsan, ahogy azt az egykori új helyzetet megszoktuk, s ugyanolyan fájdalommentesen. A fájdalommentesség persze csak rám vonatkozott, fiatalkori önzésem pedig, amely olyan sokszor megmentett attól, hogy a hozzám közel állók kínjain kelljen gondolkodnom, nem lesz segítségemre most, hogy a saját szomorúságomat kell elviselnem. A szomorúság szó ugyanakkor itt nem helyes, *azok a szavak, amelyek érzéseket jelölnek, igen homályosak, jobb, ha kerüljük a használatukat, és ragaszkodunk a tárgyak, az emberek és önmagunk leírásához, vagyis a tények hű leírásához.* Azt írom, sokat sírok, és nem azt, hogy szomorú vagyok, hiszen vannak nem szomorú pillanataim, amikor nevetek. Továbbá szomorú vagyok akkor is, ha összeveszek a férjemmel, de az mégsem ugyanaz. Azt írom, gyakran álmodom a kisfiamról, és nem azt, mennyire szeretem a kisfiamat, hi-

szen szeretem a diót is, márpedig a két „szeret” nem ugyanazt jelenti. Azt írom, nagyon vártam, hogy láthassam a kislányomat, nem pedig azt, hogy sohasem láthatom a kislányomat, mert azok a szavak, amelyek azt jelölik, hogy egy ember életében valami nem fog megtörténni, ugyanolyan félrevezetőek, mint az érzéseket jelölő szavak, az angol igeidők ezeket nagyon pontosan képesek kifejezni. Azt írom, soha, de azt gondolom, talán soha, ami két egészen különböző dolog. Gittával ellentétben én élek, és lehetőségem van próbálgatni a jelszavakat. Annak esélye, hogy a világ összes ábécéjének betűjéből véletlenszerűen összeálljon az a szó, amely képes feltörni egy kódot, a kvantumfizika szerint éppen akkora, mint amekkora esély arra van... Soha nem értettem ezeket a példákat, bosszant a kvantumfizika. Ügyetlen ez a kísérlet is, hogy Gittát meg magamat beletegyem ebbe az ikermotívumba, gólyakalifa-motívumba, pont olyan ügyetlen, mint Táborny Elemér halála, elvetélt kísérlet, hogy helyreállítsak valamit, egy rendet, amit nem hogy nem lehet helyreállítani, de egyre nagyobb a káosz, mindezenek pont nem így kellett volna történnie. Előlről kell kezdenem újra ezt a szöveget, már ki tudja, hányadszor, visszamegyek az elejére, még jó, hogy mindenről pontos feljegyzéseim vannak, minél nagyobb a káosz, annál pontosabb feljegyzéseket készítek arról, hogyan örökítem meg ezt a káoszt. Mindent elrendezek.

Kalligram, 2013/11.